

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ (КОНТРОЛЮ) ЗА ДОДЕРЖАННЯМ І ВИКОНАННЯМ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Віталій Васильович МЕЛЬНИК,

*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*
<https://orcid.org/0009-0001-8274-0517>

Державний нагляд (контроль) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки не є явищем хаотичним, що обумовлюється наявністю конкретних завдань, які він виконує. Разом із тим, варто відзначити, що завдання та функції обумовлені загальною метою нагляду (контролю). На нашу думку, ключовою метою державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки є створення такого стану пожежної безпеки, за якого ризики виникнення пожеж будуть мінімізовані та/або ліквідовані повністю, що в свою чергу є важливою гарантією забезпечення та захисту життя та здоров'я людей. Досягненню вказаної мети має сприяти вирішення завдань, які представляють собою свого роду «мікроцілі», досягнення яких є обов'язковим на шляху до досягнення кінцевої мети.

Ключовими завданнями нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, як вбачається є наступні:

– встановити факти порушення норм чинного законодавства, пов'язаних із пожежною безпекою, на основі чого застосувати відповідні санкції до порушників. В енциклопедичному словнику з державного управління за редакцією Ю.П. Сурміна, В.Д. Бакуменка, А.М. Михненко та інших зазначається надане таке визначення: правопорушення – суспільно небезпечне протиправне винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи (малолітні та психічно хворі особи не є деліктоздатними), яке тягне за собою юридичну відповідальність. Залежно від ступеня соціальної небезпеки всі правопорушення можна розділити на злочини та проступки [1, с.554]. Отже, правопорушення – це суспільно небезпечне явище, яке в контексті представленої проблематики є причиною виникнення пожеж, а відтак несе ризики для життя та здоров'я людей, їх майна, та/або шкоди для навколишнього середовища. За вчинення правопорушення у сфері пожежної безпеки, правопорушника може бути протягнуто до юридичної відповідальності, зокрема: адміністративної та кримінальної. В окремих випадках, передбачених законодавством, відповідальність може бути дисциплінарною та матеріальною.

– з'ясувати чинники, що призводять до зростання ризиків у сфері пожежної безпеки. Оцінка пожежних ризиків – це поняття, яке включає в себе ймовірність виникнення пожежі, потенційну поведінку пожежі та її можливі наслідки. Часто до оцінювання ризиків включають також вразливість ресурсів чи окремих цінностей, що ідентифіковані на певній терито-

рії. Зважаючи на це, зменшення ризику пожеж досягається, коли будь-який із трьох основних складових (ймовірність, поведінка та вплив пожежі) суттєво зменшується [2]. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 715, суб'єкт господарювання, якому належить на праві власності, володіння або користування більше ніж один об'єкт, відноситься до ступеня ризику за тим з його об'єктів, якому нараховано найбільшу кількість балів. Планові заходи державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки здійснюються за діяльністю суб'єктів господарювання з такою періодичністю: з високим ступенем ризику - не частіше одного разу на два роки; із середнім ступенем ризику - не частіше одного разу на три роки; з незначним ступенем ризику - не частіше одного разу на п'ять років [3].

До прикладу, оцінка пожежного ризику визначає можливі небезпеки, а також дії, необхідні для безпеки людей, які користуються приміщенням. Оцінки повинні оновлюватися, щоб запобіжні заходи залишалися актуальними та адекватними, їх слід переглядати щоразу, коли у приміщення вносяться істотні зміни. Оцінка має виявити всі потенційні джерела займання у приміщенні. Ці джерела можуть включати: несправне або неправильно використовуване електроустаткування; освітлювальне обладнання; відкритий вогонь, наприклад, свічки, газове або рідинне обладнання з відкритим полум'ям; курильні приналежності, наприклад, сигарети, сірники та запальнички; електричні, газові або рідкопаливні обігрівачі (стаціонарні або переносні); кухонне обладнання та тостери; гарячі поверхні та перешкоди для вентиляції обладнання, наприклад копіювальних апаратів; гарячі процеси, наприклад, зварювання підрядниками. Персонал має бути поінформований про результати оцінки;

- забезпечити неухильне дотримання режиму законності у сфері пожежної безпеки. Зміст законності, пише М. Ануфрієв, складають три елементи [4, с.6]: 1) наявність у суспільстві та державі правового законодавства (тобто діючі закони виражають право, правові принципи, правові ідеали вільного демократичного суспільства і правової держави); 2) здійснення, реалізація законів у діях посадових осіб органів держави та влади, місцевого самоврядування і громадських об'єднань – і тих, які за законом повинні забезпечувати громадян та інших осіб наданими їм правами і свободами, і тих, хто за законом повинен захищати права і свободи у випадку їх порушення; 3) ефективний юридичний захист дії законів, якому належать державний контроль і нагляд за дією законів, а також система індивідуального захисту з боку громадян та інших осіб своїх прав і свобод, законних інтересів. Нормативну основу законності становить право [4, с.6]. Тож, у досліджуваному контексті, завданням нагляду (контролю) є створити такі умови, за яких всі учасники правовідносин будуть неухильно дотримуватись норм чинного законодавства. Окрім того, варто відзначити, що забезпечення законності, - це умова, за якої досягається стабільність відповідних правовідносин, а також їх подальший розвиток;

- захистити навколишнє середовище, а також права, свободи і законні інтереси людини і громадянина. Важливість вирішення даного завдання обумовлюється, наприклад, тим, що лісові пожежі, які регулярно виникають в різних регіонах земної кулі привертають до себе увагу як природні

лиха, що приносять серйозного економічного збитку. Проблема стала ще гострішою в міру зростання масштабів глобальних змін клімату. Лісові пожежі є не тільки лихом для населення, а й важливим чинником локальної, регіональної та навіть глобальної екологічної динаміки, що проявляється, наприклад, в обумовлених пожежами викидах в атмосферу парникових газів і аерозолів [5];

– створити умови для безпечного функціонування суб'єктів господарювання, а також ведення домашнього господарства. Пожежна безпека на підприємстві – невід'ємна частина організації робочого простору і процесів згідно з нормами чинного законодавства. Для забезпечення ефективного захисту підприємства від пожеж та вибухів потрібна скоординована робота всіх організаційних підрозділів, обов'язкове виконання вимог та правил і відповідальне ставлення, як до своїх посадових обов'язків, так і до безпеки підлеглих й своєї особистої безпеки також. Безумовно, одним із таких заходів є здійснення нагляду (контролю) у сфері пожежної безпеки;

– реалізувати державну політику у сфері охорони життя та здоров'я людей. Реалізація державної політики – це процес досягнення поставлених у програмі державної політики цілей, в якому беруть участь різні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інститути громадянського суспільства. Складовою частиною здійснення державної політики є визначення механізму її реалізації, який включає сукупність засобів, методів і ресурсів, що забезпечують виконання запланованих заходів відповідно до поставлених завдань. Механізм реалізації складається з комплексу заходів: організаційно-управлінських; нормативно-правових; фінансово-економічних; соціально-психологічних [6].

Таким чином, саме окреслені нами завдання найбільш повно та змістовно відображають призначення державного нагляду (контролю) за дотриманням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки. Втім, як недолік слід відзначити той факт, що вказані завдання не віднайшли свого чіткого законодавчого закріплення, а відтак ця прогалина потребує внесення змін та доповнень до діючого законодавства, норми якого спрямовані на врегулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та інші. К.: НАДУ. 2010. 820 с.
2. Сидоренко С. Пожежні ризики у лісах Європи – гармонізований підхід до оцінювання. Офіційний веб-сайт «Державне агентство лісових ресурсів України та Національній академії наук України» URL: <https://uriffm.org.ua/uk/news/369>
3. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій: Постанова КМУ від 5 вересня 2018 р. № 715 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2018-p#Text>
4. Ануфрієв М. Процесам реформування в органах внутрішніх справ ніщо не може завадити. *Міліція України*. 2001. № 5. С. 6.
5. Коробкіна К.М., Рибалова О.В. Вплив лісових пожеж на стан навколишнього природного середовища. *Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту*: мат. міжн. наук.-практ. конф. молод. учених. Харків: НУЦЗУ, 2019. С.385
6. Валевський О. А. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія. К. : НІСД, 2001. 242 с.